

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด หลักการ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีเรียนแบบร่วมมือ และ การใช้สัญญาเงื่อนไข ดังจะได้รวบรวมนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ
 - 1.1 ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือ
 - 1.2 ความเป็นมาของการเรียนแบบร่วมมือ
 - 1.3 ประวัติการเรียนแบบร่วมมือ
 - 1.4 ทฤษฎีการเรียนแบบร่วมมือ
 - 1.5 ลักษณะของการเรียนแบบร่วมมือ
 - 1.6 ประเภทของการเรียนแบบร่วมมือ
 - 1.7 ความแตกต่างของการเรียนแบบร่วมมือกับการเรียนกลุ่มแบบเดิม
 - 1.8 ทักษะที่จำเป็นในการเรียนแบบร่วมมือ
 - 1.9 ประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือ
 - 1.10 ขั้นตอนการเรียนแบบร่วมมือ
 - 1.11. บทบาทครูในการเรียนแบบร่วมมือ
 - 1.12 เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือ
 - 1.13 การเรียนแบบร่วมมือเทคนิคแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม (Teams-Games-Tournament-TGT)
 - 1.14 ข้อดีการเรียนแบบร่วมมือเทคนิคแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม (TGT)
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ
 - 2.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 2.2 งานวิจัยต่างประเทศ
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปรับพฤติกรรม
 - 3.1 ความหมายของการปรับพฤติกรรม

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้สัญญาเงื่อนไข
 - 4.1 ความหมายของการใช้สัญญาเงื่อนไข
 - 4.2 หลักในการใช้เทคนิคการทำสัญญาเงื่อนไข
 - 4.3 ข้อดีของการใช้สัญญาเงื่อนไข
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สัญญาเงื่อนไข
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ
6. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม
 - 6.1 ความหมายของจริยธรรม
 - 6.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม
 - 6.3 การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
7. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวินัยในตนเอง
 - 7.1 ความหมายของวินัยในตนเอง
 - 7.2 ประเภทของวินัยในตนเอง
 - 7.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง
 - 7.4 คุณลักษณะของผู้มีวินัยในตนเอง
8. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ
 - 8.1 ความหมายของความรับผิดชอบ
 - 8.2 ประเภทของความรับผิดชอบ
 - 8.3 ความสำคัญของความรับผิดชอบ
 - 8.4 การพัฒนาและปลูกฝังความรับผิดชอบ
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวินัยในตนเองและความรับผิดชอบ
 - 9.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 9.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ

1.1 ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือ

การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เป็นวิธีการเรียนที่มีการจัดกลุ่มการทำงาน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และเพิ่มพูน แรงจูงใจทางการเรียน การเรียนแบบร่วมมือ ไม่ใช่วิธีการจัดนัก เรียนเข้ากลุ่มกันแบบธรรมดา แต่เป็นการรวมกลุ่มอย่างมีโครงสร้างที่ชัดเจน กล่าวคือสมาชิก

แต่ทุกคนในทีมจะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในการเรียนรู้ของสมาชิกในทีม ดังนั้นการจัดผู้เรียนเข้ากลุ่มทำงาน โดยทั่ว ๆ ไป จึงอาจไม่ใช่การเรียนแบบร่วมมือเพราะมักพบว่านักเรียนที่เก่งเท่านั้นจะเป็นผู้จัดการให้เกิดผลงานในทีม สมาชิกอื่น ๆ อาจไม่มีโอกาสในการแสดงออกซึ่งการเรียนรู้

การเรียนแบบร่วมมือ เป็นวิธีการเรียนที่ให้นักเรียนทำงานด้วยกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อให้เกิดผลการเรียนรู้ทั้งทางด้านความรู้และทางด้านจิตใจ ช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าในความแตกต่างระหว่างบุคคลของเพื่อน ๆ เคารพความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่นที่แตกต่างจากตนตลอดจนรู้จักช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อน ๆ (อารี สันหลวี, 2543 : 33)

สุรศักดิ์ หลานมาตา (2532 : 4) ได้ให้ความหมายว่า การเรียนแบบร่วมมือ หมายถึง การเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่นักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันมาร่วมกันทำงานกลุ่มเล็ก ๆ

ประนอม สุรัสวดี (2536 : 6) ได้ให้ความหมายว่า การเรียนแบบร่วมมือ คือวิถีทางที่เด็กซึ่งมีความสามารถในการเรียนต่างกันมาทำงานและเรียนรู้ร่วมกัน โดยครูเป็นผู้แบ่งงานให้ทำ

พรพรรณศรี เก้าธรรมสาร (2533 : 35-36) ได้ให้ความหมายว่า เป็นการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ ที่ผู้เรียนเรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ สมาชิกในกลุ่มจะมีความสามารถที่แตกต่างกัน ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และรับผิดชอบการทำงานของตนเองเท่า ๆ กับรับผิดชอบการทำงานของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มด้วย

เปรมจิตต์ ขจรภัยลาร์เช่น (2536 : 1 อ้างถึงใน พรณิ ทองทับ, 2545 : 7) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือ คือ วิธีสอนที่จัดสภาพการเรียนการสอน โดยให้นักเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย นักเรียนในกลุ่มมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้เนื้อหาวิชา และช่วยกันในการเรียนเพื่อบรรลุจุดประสงค์ของกลุ่ม

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2541 : 38-45) การเรียนแบบร่วมมือ เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน ให้แก่ผู้เรียน ได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถที่แตกต่างกัน โดยแต่ละคนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้และในความสำเร็จของกลุ่มทั้ง โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ รวมทั้งการให้กำลังใจแก่กันและกัน คนที่เรียนเก่งจะช่วยเหลือคนที่เรียนอ่อนกว่า สมาชิกในกลุ่มไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนของตนเท่านั้น หากแต่จะต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม

สลาวิน (Slavin, 1994 : 287) ได้ให้ความหมายการเรียนแบบร่วมมือ ไว้ว่าเรียนแบบร่วมมือ หมายถึง วิธีเรียนซึ่งนักเรียนทำงานร่วมกันในกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

จอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson and Johnson, 1995 : 1-5) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ร่วมมือ และช่วยเหลือกันในการเรียนรู้ โดยแบ่ง

นักเรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกันทำงานร่วมกันเพื่อเป้าหมายกลุ่ม สมาชิกมีความรับผิดชอบร่วมกันทั้งในส่วนตัวและส่วนรวม มีการฝึกและใช้ทักษะการทำงานกลุ่มร่วมกัน ผลงานกลุ่มขึ้นอยู่กับผลงานของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม สมาชิกต่างได้รับความสำเร็จร่วมกัน

จากความหมายที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การเรียนแบบร่วมมือเป็นวิธีการเรียนที่นักเรียนเรียนร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 4 – 6 คน โดยสมาชิกมีความสามารถแตกต่างกัน มาคิดร่วมกัน รับผิดชอบร่วมกันเพื่อเป้าหมายของตนเองและกลุ่ม ร่วมกันสร้างแรงจูงใจในการทำงานกลุ่ม โดยครูให้คำแนะนำ

1.2 ความเป็นมาของการเรียนแบบร่วมมือ

สายฝน ศิริพันธ์ (2541 : 11 อ้างจาก Arends, 1989 : 339-340) กล่าวถึง ความเป็นมาของการเรียนแบบร่วมมือว่า การเรียนแบบร่วมมือนั้นเกิดขึ้นจากแนวคิดของระบบประชาธิปไตย ทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ รากฐานแนวความคิดของการเรียนแบบนี้ เริ่มตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 20 สมัยกรีกตอนต้น โดยนักจิตวิทยาการศึกษาและนักการศึกษาหลายท่านที่ต้องการให้มีพฤติกรรมร่วมมือของกลุ่มคนในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ สร้างความสัมพันธ์และความกลมเกลียวระหว่างเผ่าพันธ์ ตลอดจนสร้างความรู้สึที่ดีที่เกิดขึ้น ระหว่างกลุ่มคนที่มีความแตกต่างกันในปี พ.ศ. 1916 ขอนัน ดิวอี้ ซึ่งในขณะนั้นอยู่ที่มหาวิทยาลัยชิคาโกได้เขียนหนังสือที่มีชื่อว่า “ประชาธิปไตยและการศึกษา” ความคิดของดิวอี้เกี่ยวกับการศึกษาก็คือห้องเรียนเป็นกระจกสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคม และเป็นห้องทดลองสำหรับการเรียนรู้ในชีวิตจริง การจัดสภาพการเรียนตามแนวคิดของดิวอี้ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบประชาธิปไตย โดยทุกคนควรจะได้มีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งจะได้สอดคล้องกับการที่ผู้เรียนจะนำไปใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม หลายปีต่อมา หลังจากที่ดิวอี้ และเซอร์เบิร์ตซีเลิน ได้คิดค้นวิธีการที่จะพัฒนาช่วยเหลือการเรียนรู้เป็นกลุ่มของนักเรียนนั้น ซีเลิน ก็ยังสนใจในเรื่องพลวัตรแห่งกลุ่ม (Group Dynamics) อีกด้วย ซึ่งถือว่าเป็นรากฐานของการพัฒนามาเป็นการเรียนแบบร่วมมือ

1.3 ประวัติการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือ

พรพรรณศรี เ่งารธรรมสาร (2533 : 32 – 33) กล่าวว่าโดยการเรียนแบบร่วมมือแบบแรก ได้รับการพัฒนาที่ Johns Hopkins University โดยสลาวิน (Slavin) เรียกชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า Student Team Achievement Division (STAD) ประกอบด้วยกิจกรรมที่เป็นวงจรตามลำดับ ดังนี้

3.1.1 ครูสอนนักเรียน

3.1.2 นักเรียนทั้ง 4 คน ทำงานร่วมกันตามที่ครูกำหนดให้ เปรียบเทียบ คำตอบกัน ซักถามกัน ตรวจสอบกัน ทั้งนี้แล้วแต่วิชาที่เรียน

3.1.3 นักเรียนได้รับคำแนะนำให้อธิบายวิธีทำแบบฝึกหัดให้เพื่อนฟังไม่ใช่บอกคำตอบเท่านั้น

3.1.4 เมื่อจบบทเรียน ครูจะให้ทำแบบฝึกหัดสอบสั้น ๆ ซึ่งนักเรียนแต่ละคนต้องทำด้วยตนเองจะช่วยกันไม่ได้

3.1.5 ครูตรวจผลการสอบของเด็กแล้วคำนวณคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มให้เด็กทราบ และถือว่าเป็นคะแนนของเด็กแต่ละคนในกลุ่มด้วย

3.1.6 นักเรียนคนใดทำคะแนนได้ดีกว่าครั้งก่อนจะได้รับการชมเชยเป็นรายบุคคล และกลุ่มทำคะแนนได้ดีกว่าครั้งก่อนจะได้รับการชมเชยทั้งกลุ่ม

นอกจากนั้น สลาวิน ยังได้พัฒนาวิธีการเรียนแบบร่วมมือ ที่เรียกว่า Team Games – Tournaments (TGT) เป็นการเรียนเป็นทีม มีการใช้เกมและการใช้การแข่งขัน โดยจะต้องมีเป้าหมายของทีมและช่วยเหลือกันเพื่อความสำเร็จของทีม มีการทำงานร่วมกันเป็นทีม 4 คน โดยสมาชิกในทีมมีความสามารถต่างกัน และเทคนิคนี้มีการเสริมแรง เช่น การให้รางวัล คำชมเชย เพื่อ กระตุ้นให้นักเรียนร่วมมือกันทำงาน

1.4 ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นการจัดการเรียนเป็นกลุ่ม ทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มและการทำงานเป็นหมู่คณะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการพยายามสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกได้รับแรงจูงใจ เพื่อให้เขาเหล่านั้นสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างดี ในเรื่องของทฤษฎีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มนี้มีผู้เสนอทฤษฎีที่น่าสนใจไว้แตกต่างกันหลายทฤษฎีดังนี้ (สายฝน ศิริพันธ์, 2541 : 12)

1.4.1 ทฤษฎีตาข่ายปฏิบัติงาน (Grid to Work) ผู้พัฒนาคือ เมรก (Blake) และ มูทอน (Muton) แห่งมหาวิทยาลัยเท็กซัส ทฤษฎีนี้อธิบายว่า บุคคลต้องการจะทำงานให้ได้ผล และมีส่วนร่วมในงานที่เขารับผิดชอบ การที่จะให้ทุกคนมีส่วนร่วมและทำงานให้ได้ผลดีนั้น องค์การจะต้องสร้างบรรยากาศที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในการทำงานอย่างจริงจัง ทฤษฎีนี้เชื่อว่าผลงานย่อมเกิดจากการประสมประสานความต้องการขององค์การและของคนเข้าด้วยกัน

1.4.2 ทฤษฎีภาคสนาม (Field Theory) เป็นของเคิร์ต เลวิน (Kert Lewin) ซึ่งมีแนวคิดที่สำคัญสรุปได้ดังนี้คือ

1.4.2.1 พฤติกรรมของบุคคลมาจากการมีความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม

1.4.2.2 โครงสร้างของกลุ่มจะเกิดจากการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีลักษณะต่างกัน

1.4.2.3 การรวมกลุ่มแต่ละครั้งจะต้องมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ในรูปการกระทำ (Act) ความรู้สึก (Feel) และความคิด (Think)

1.4.2.4 องค์ประกอบต่าง ๆ ในข้อ 1.4.2.3 จะทำให้เกิดโครงสร้างของกลุ่ม ซึ่งการเกิดกลุ่มแต่ละครั้งจะมีความแตกต่างกันตามลักษณะของสมาชิกกลุ่ม

1.4.2.5 สมาชิกในกลุ่มจะมีการปรับตัวเข้าหากันและพยายามช่วยกันทำงาน ซึ่งจะก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้เกิดแรงผลักดันของกลุ่ม และส่งผลให้การทำงานเป็นไปด้วยดี

1.4.3 ทฤษฎีกระบวนการกลุ่ม กระบวนการของกลุ่มเป็นเรื่องของการทำงานของกลุ่ม คน เนื้อหาของทฤษฎีนี้จะเน้นเรื่องธรรมชาติของคน พฤติกรรมของคน ธรรมชาติของกลุ่ม ลักษณะการรวมกันของกลุ่ม องค์ประกอบที่สำคัญของกลุ่ม และกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเจตคติ และพฤติกรรมของคน ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์และปรับปรุงการทำงานของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.4.4 ทฤษฎีการกระทำร่วมกัน ได้รับการพัฒนาขึ้นมาโดยโฮเมนส์ (Homans) ทฤษฎีนี้อธิบายไว้ว่าการกระทำร่วมกันเป็นกลุ่มประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญ 3 อย่าง คือกิจกรรม การกระทำร่วมกัน และความรู้สึก องค์ประกอบทั้งสามจะเกี่ยวพันโดยตรงระหว่างกัน กล่าวคือ ถ้าหากบุคคลมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากเท่าใด การกระทำร่วมกันและความรู้สึกต่อกันจะมีมากขึ้นทำให้บุคคลต่าง ๆ ภายในกลุ่มเกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิด และช่วยกันตัดสินใจในการทำงาน มีการติดต่อสื่อสารกัน สนับสนุนการทำงาน จนประสบความสำเร็จในเป้าหมายร่วมกัน สมาชิกภายในกลุ่มหรือองค์การที่เกี่ยวข้องในลักษณะดังกล่าวนี้มีแนวโน้มจะรวมกลุ่มเป็นกลุ่มมีพลังสูงมาก

การเรียนแบบร่วมมือเป็นการเรียนที่อาศัยโครงสร้างเป้าหมายแบบร่วมมือเป็นพื้นฐาน โดยโครงสร้างเป้าหมายของชั้นเรียนแบ่งออกเป็น 3 โครงสร้าง คือ

1. โครงสร้างเป้าหมายร่วมกัน (Cooperative) คือ แต่ละบุคคลมีเป้าหมายร่วมกัน การพยายามทำให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ต้องอาศัยความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน บุคคลหนึ่งจะบรรลุเป้าหมายของตนได้ ต่อเมื่อบุคคลอื่นที่มีเป้าหมายร่วมกันนั้นสามารถบรรลุเป้าหมายร่วมกันได้เช่นกัน

2. โครงสร้างแบบแข่งขัน (Competitive) คือการที่แต่ละบุคคลมีเป้าหมายร่วมกัน และการพยายามที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายของตนเองนั้น ก็ต่อเมื่อบุคคลอื่นที่มีเป้าหมายเดียวกันไม่สามารถบรรลุเป้าหมายของเขาได้

3. โครงสร้างเป้าหมายเฉพาะบุคคล (Individualistic) คือการที่มีเป้าหมายของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะตน และความพยายามที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายนั้นไม่ขึ้นอยู่กับ การบรรลุเป้าหมายของบุคคลอื่น

สลาวิน (Slavin : 1983, อ้างถึงใน สายฝน ศิริพันธ์, 2541 : 14) ได้อธิบายถึงการเรียนแบบร่วมมือว่ามีโครงสร้างองค์ประกอบเบื้องต้น 2 ประการ คือ

1. โครงสร้างสิ่งกระตุ้นแบบร่วมมือ (Cooperative Incentive Structure) คือการที่บุคคลสองคน หรือมากกว่านี้จะได้รับรางวัลหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับผู้อื่นด้วย เป็นลักษณะการประสบความสำเร็จร่วมกันเป็นกลุ่ม ทุกคนในกลุ่มจะได้รับรางวัลหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับว่าพวกเขาประสบความสำเร็จหรือไม่ โครงสร้างสิ่งกระตุ้นที่ใช้ในการเรียนการสอนแบบร่วมมือนั้นสามารถจำแนกได้ 3 ประเภท ขึ้นอยู่กับว่ารางวัลที่ให้นั้น ยึดตามหลักเกณฑ์การเรียนรู้รายบุคคลหรือตามผลผลิตของกลุ่มหนึ่ง ๆ

1.1 วิธีการที่ให้รางวัลกลุ่ม สำหรับการเรียนรู้รายบุคคล (Group Rewards for Individual Learning) รางวัลได้แก่ การประกาศ (Recognition) เช่น ไปประกาศนียบัตร การประกาศข่าวในชั้นเรียน เกรด คำชมเชย สิ่งของ โดยให้กับนักเรียนในกลุ่มที่ประสบความสำเร็จตามเกณฑ์มาตรฐาน เช่น กลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุดในชั้นเรียน หรือกลุ่มที่สามารถทำคะแนนได้มากกว่าเกณฑ์ที่ได้ตั้งเอาไว้ในตอนแรก คะแนนกลุ่มนั้นได้มาจากคะแนนเฉลี่ยของสมาชิกทุกคน ที่ได้จากการประเมินการเรียนรู้รายบุคคล เช่น คะแนนจากการทดสอบย่อย ของแต่ละบุคคลในกลุ่ม

1.2 วิธีการให้รางวัลกลุ่ม สำหรับผลผลิตกลุ่ม (Group Rewards for Group Products) รางวัลที่มีลักษณะเหมือนกับวิธีการที่ 1 แต่การให้รางวัลนั้นขึ้นอยู่กับคุณภาพของงานที่ได้รับมอบหมาย หรือรายงานของแต่ละกลุ่ม ซึ่งได้มาจากกรณีที่สมาชิกทุกคนในกลุ่มช่วยกันมากกว่าการเรียนรู้เป็นรายบุคคล

1.3 วิธีการให้รางวัล สำหรับรายบุคคล (Individual Rewards) คือการให้นักเรียนได้ทำงานด้วยกัน และสอนให้นักเรียนช่วยเหลือผู้อื่น แต่การให้รางวัลนั้นจะให้เป็นเกรดสำหรับแต่ละบุคคลแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับผลงานหรือการปฏิบัติของนักเรียนเอง

2. โครงสร้างงานแบบร่วมมือ (Cooperative Task Structure) โครงสร้างงานที่ใช้ในวิธีการเรียนแบบร่วมมือนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

2.1 โครงสร้างงานร่วมมือแบบแยกงานรับผิดชอบ (Task Specialization) วิธีการเรียนที่ใช้โครงสร้างงานลักษณะนี้นั้น สมาชิกแต่ละคนได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบกิจกรรมส่วนหนึ่งของกิจกรรมของกลุ่ม

2.2 โครงสร้างงานร่วมมือแบบทั้งกลุ่ม (Group Study) วิธีเรียนที่ใช้โครงสร้างงานลักษณะนี้สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะเรียนด้วยกัน และไม่มีภาระงานนอกเป็นส่วนย่อย

การกำหนดให้แต่ละบุคคลอยู่ภายใต้สิ่งกระตุ้นแบบร่วมมือ (Cooperative Incentive) น่าจะเป็นการส่งเสริมให้แต่ละบุคคลช่วยกันทำอะไรก็ตามเพื่อให้กลุ่มประสบความสำเร็จ และมีการช่วยเหลือผู้อื่นในการทำงานของกลุ่มด้วย และโครงสร้างการทำงานแบบร่วมมือ คือ ผลการกระทำจะเพิ่มขึ้น โดยการเพิ่มการช่วยเหลือกันและกันมากขึ้น ของหมู่สมาชิกภายในกลุ่ม และโดยอิทธิพลของสมาชิกกลุ่มช่วยกันทำงานของกลุ่ม

1.5 ลักษณะของการเรียนแบบร่วมมือ

ดี คับเบลยู จอห์นสัน และอาร์ ที จอห์นสัน (D.W. Johnson and R.T.Johnson, 1995 : 55-59) ได้กล่าวถึงลักษณะของการเรียนแบบร่วมมือดังนี้

1.5.1 ความสัมพันธ์ที่ตระหว่งสมาชิก ลักษณะนี้มาจากหลักการที่ว่า ทุกคนทำเพื่อเป้าหมายเดียวกันของกลุ่มและผลงานของแต่ละคนก็เป็นผลงานของกลุ่ม ในการเรียนร่วมมือสมาชิกกลุ่มต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน กลุ่มจะสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับทุกคน ถ้ากลุ่มประสบผลสำเร็จทุกคนย่อมประสบผลสำเร็จด้วย ถ้ากลุ่มล้มเหลวทุกคนก็ถือว่าล้มเหลวด้วย ทุกคนในกลุ่มจะต้องเรียนรู้บทเรียนที่ได้รับ และต้องแน่ใจว่าสมาชิกทุกคนสามารถเรียนรู้บทเรียนที่ได้รับ และต้องแน่ใจว่าสมาชิกสามารถเรียนรู้บทเรียนนั้น การที่จะแน่ใจว่าเพื่อนสมาชิกจะเรียนรู้บทเรียน ทุกคนต้องช่วยเหลือกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีลักษณะความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกัน สมาชิกแต่ละคนต้องยอมรับว่าผลงานของคนอื่นมีความสำคัญต่อตนเองและต่อกลุ่ม และผลงานมีความสำคัญต่อคนอื่น และต่อกลุ่มด้วย

1.5.2 การปฏิสัมพันธ์โดยตรงของสมาชิกลักษณะสำคัญนี้มาจากหลักการที่ว่าผลงานที่ดีมาจากการใช้ความสามารถ การสร้างสรรค์ของบุคคลหลายคน เพราะถ้าพึ่งบุคคลเพียงคนเดียวไม่สามารถทำงานทุกอย่างสำเร็จ ต้องอาศัยการช่วยเหลือกัน มีการติดต่อปฏิสัมพันธ์กัน โดยตรงมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด การอธิบายให้เพื่อนได้เกิดการเรียนรู้ การรับฟังเหตุผลของสมาชิกในกลุ่ม ปฏิสัมพันธ์โดยตรงของนักเรียนจะก่อให้เกิดผลดังนี้

1.5.2.1 ทำให้เกิดกระบวนการคิด ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อนักเรียนอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจในการหาคำตอบ การอธิบายการแก้ปัญหา การอภิปรายถึงธรรมชาติของมโนทัศน์ของสิ่งที่เรียน การให้ความรู้แก่เพื่อนเป็นการพัฒนากระบวนการการคิดของนักเรียน

1.5.2.2 เกิดโอกาสให้นักเรียนได้รับอิทธิพลทางสังคมที่หลากหลายยิ่งขึ้น มีการช่วยเหลือสนับสนุนกัน ทำให้นักเรียนรู้เหตุผลของกันและกัน ได้รูปแบบการทำงานทางสังคมร่วมกัน

1.5.2.3 การตอบสนองทางวาจาและท่าทางของเพื่อนสมาชิกทำให้ได้รู้ถึงการทำงานของตน ซึ่งเป็นการได้รับข้อมูลย้อนกลับที่สำคัญ

1.5.2.4 การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีจะช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนซึ่งกันและกัน เพราะนักเรียนคอยให้กำลังใจกันและกันในการทำงาน

1.5.2.5 ทำให้นักเรียนได้รู้จักเพื่อนสมาชิกได้ดียิ่งขึ้น

ในการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์โดยตรงของสมาชิกให้ได้ผล ขนาดของกลุ่มต้องไม่ใหญ่ัก (2-6 คน) เพื่อให้สมาชิกทุกคน ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นรับฟัง ติดต่อกันอย่างทั่วถึง

1.5.3 ความรับผิดชอบและการตอบสนองรายบุคคล ลักษณะสำคัญนี้มาจากหลักการที่ว่า สิ่งที่นักเรียนทำร่วมกันเป็นกลุ่มจะทำให้นักเรียนสามารถทำได้ด้วยตนเองในวันข้างหน้า นักเรียนต้องรับผิดชอบในผลการเรียนของตนเอง และของเพื่อนสมาชิกทุกคน ในกลุ่มจะรู้ว่าใครต้องการความช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องใด มีการกระตุ้นกันให้ทำงานที่ได้รับมอบหมาย ให้สมบูรณ์ การตรวจสอบเพื่อให้แน่ใจว่านักเรียนได้เกิดการเรียนรู้เป็นรายบุคคลทำให้ดังนี้

1.5.3.1 ประเมินผลงานของสมาชิกแต่ละคนซึ่งรวมเป็นผลงานกลุ่ม

1.5.3.2 ให้ข้อมูลย้อนกลับทั้งของกลุ่มและรายบุคคล

1.5.3.3 ให้สมาชิกทุกคนรายงานหรือมีโอกาสแสดงความคิดเห็น โดยทั่วถึง

1.5.3.4 มีการตรวจสอบผลการเรียนเป็นรายบุคคลหลังจบบทเรียน

ในการตรวจสอบความรับผิดชอบรายบุคคลเป็นสิ่งสำคัญ เพราะถ้าครูไม่ตรวจสอบความสามารถเป็นรายบุคคลแล้ว อาจทำให้นักเรียนบางคน ไม่ได้เกิดการเรียนรู้ ผลงานที่ออกมาเป็นผลงานของสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม

1.5.4 ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์และทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม ลักษณะสำคัญนี้มาจากหลักการที่ว่าการทำงานร่วมกันจะเสริมสร้างความสามารถ ได้ดีกว่าการทำงานคนเดียว คนเราไม่เกิดมาเพื่อเรียนรู้โดยทันทีทันใดที่จะปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ และการทำงานเป็นกลุ่มไม่เกิดขึ้นง่าย ๆตามต้องการ บุคคลต้องเรียนรู้ ต้องได้รับการสอนทักษะทางสังคม เพื่อให้เกิดคุณภาพสูงในการทำงานร่วมกัน การทำให้เกิดทักษะทางมนุษยสัมพันธ์และการทำงานเป็นกลุ่ม นักเรียนควรต้องปฏิบัติดังนี้

1.5.4.1 เรียนรู้ข้อเท็จจริง ลักษณะนิสัยของแต่ละคน

1.5.4.2 มีการสื่อสารกันอย่างถูกต้องและเปิดเผย

1.5.4.3 ขอมรับสนับสนุนซึ่งกันและกัน

1.5.4.4 แก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น

ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์และทักษะทำงานเป็นกลุ่มจะทำให้การทำงานร่วมกันเกิดผลดี ลดความกดดันและความตึงเครียดในการทำงาน ทำให้สามารถทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ การให้นักเรียนที่ขาดทักษะการทำงานกลุ่มร่วมกันทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จ

1.5.5 กระบวนการกลุ่ม กระบวนการกลุ่มเกิดขึ้นเมื่อสมาชิกกลุ่มอภิปรายถึงการทำอะไรจะทำให้การทำงานบรรลุเป้าหมาย โดยจุดมุ่งหมายของกระบวนการกลุ่ม คือการเน้นกระบวนการหน้าที่ บทบาทที่ชัดเจนของสมาชิกทำให้การทำงานนั้นได้ผลดีตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ กลุ่มต้องอธิบายการกระทำของสมาชิกเพื่อให้สมาชิกได้ทราบว่าสิ่งใดที่เป็นประโยชน์ต่อความสำเร็จในการทำงานกลุ่ม และตัดสินใจเกี่ยวกับพฤติกรรมใดควรดำเนินต่อไป พฤติกรรมใดควรเปลี่ยนแปลง กระบวนการกลุ่มมีความสำคัญต่อการเรียนแบบร่วมมือดังนี้

1.5.5.1 ทำให้สมาชิกเรียนรู้กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานร่วมกัน

1.5.5.2 ทำให้เกิดการเรียนรู้ทักษะการทำงานแบบร่วมมือ

1.5.5.3 ช่วยให้สมาชิกได้รับข้อมูลย้อนกลับจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของตน

1.5.5.4 ช่วยให้แน่ใจว่านักเรียนได้ใช้กระบวนการคิด

1.5.5.5 นำไปสู่หนทางแห่งความสำเร็จของกลุ่มและเสริมแรงพฤติกรรมที่ดีของสมาชิก

อัจฉราพร เนียมมีศรี (2545 : 34 อ้างจาก คาเกน สเปนเซอร์ Kagan Spencer, 1994) ได้อธิบายลักษณะของการเรียนแบบร่วมมือ โดยมีแนวคิด ที่สำคัญ 6 ประการคือ

1. เป็นกลุ่มหรือเป็นทีม (Group/Team) หมายถึง การจัดนักเรียนออกเป็นกลุ่มขนาดเล็กประมาณ 2 - 6 คนซึ่งสมาชิกในกลุ่มประกอบด้วยนักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนแตกต่างกัน ละครกัน ขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมที่สุด คือ 4 คน ที่จะเปิด โอกาสให้ทุกคนในกลุ่มได้ร่วมมือกันอย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งสามารถแบ่งงานกันอาจทำเป็นคู่ที่สะดวก

2. มีความเต็มใจ (Willing) หมายถึง สมาชิกในกลุ่มมีความเต็มใจที่จะร่วมมือในการเรียนและในการทำงานเป็นกลุ่มแบบร่วมมือ มีความมุ่งมั่นที่จะเรียนรู้ มีความกระตือรือร้นที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน โดยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีการยอมรับกันและกันเพื่อให้งานสำเร็จด้วยดี

3. มีการจัดการ (Management) หมายถึง การจัดการเพื่อให้การทำงานกลุ่มแบบร่วมมือเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องกำหนดสิ่งต่าง ๆ ได้แก่ การสร้างกฎของห้อง การจัดที่นั่งของ

กลุ่มมีการกำหนดบทบาทของสมาชิกไว้ล่วงหน้า มีการให้สัญญาณเจียบที่ครูส่งให้ผู้เรียนแล้วผู้เรียนทำสัญญาณตามและเจียบเพื่อฟังคำสั่งต่อไป

4. มีทักษะสังคม (Social Skill) หมายถึงทักษะในการทำงานร่วมกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ให้ความช่วยเหลือกัน ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน รับฟังความคิดเห็นของกันและกัน ซึ่งจะช่วยให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. มีหลักการพื้นฐาน (Basic Principles) 4 ประการ ซึ่งล้วนมีความสำคัญที่จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้คือ

5.1 มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเชิงบวก (Positive Interdependence) การช่วยเหลือพึ่งพากันและกันเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ และเข้าใจว่าความสำเร็จของแต่ละคนคือความสำเร็จของกลุ่ม

5.2 มีความรับผิดชอบเป็นรายบุคคล (Individual Accountability) ทุก ๆ คนในกลุ่มมีบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบในการค้นคว้าการทำงาน สมาชิกทุกคนต้องเรียนรู้ในสิ่งที่เรียนเหมือนกันจึงว่าเป็นความสำเร็จของกลุ่ม

5.3 ส่วนร่วมเท่าเทียมกัน (Equal Participation) ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการค้นคว้ารายงานการทำงานกลุ่ม เท่า ๆ กัน ทำโดยกำหนดบทบาทแต่ละคน กำหนดบทบาทก่อนหลัง

5.4 มีปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน (Face-to-face Interaction) เป็นการติดต่อสัมพันธ์กัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

6. มีเทคนิคหรือรูปแบบการจัดกิจกรรม (Structure) รูปแบบการจัดกิจกรรมหรือเทคนิคการเรียนแบบร่วมมือเป็นสิ่งที่ใช้เป็นคำสั่งให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กัน ซึ่งเทคนิคต่าง ๆ จะต้องเลือกใช้ให้ตรงกับเป้าหมายที่ต้องการ เพราะแต่ละเทคนิคมีความเหมาะสมและเป้าหมายที่แตกต่างกัน

การเรียนแบบร่วมมือสามารถนำมาใช้ได้กับการเรียนทุกวิชาและทุกระดับชั้น และจะมีประสิทธิภาพอย่างยิ่งกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. การแก้ปัญหา
2. การกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้
3. การคิดแบบหลากหลาย
4. การปฏิบัติภารกิจที่ซับซ้อน
5. การเน้นคุณภาพของงาน
6. การเสริมสร้างประชาธิปไตยในชั้นเรียน
7. ทักษะทางสังคม

8. การสร้างนิสัยความรับผิดชอบร่วมกัน
9. มีวินัยในตนเอง
10. ความร่วมมือภายในกลุ่ม
11. ความแตกต่างระหว่างกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือกับกลุ่มการเรียนรู้แบบทฤษฎี

1.6 ประเภทของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

กลุ่มการเรียนรู้ที่ใช้กัน โดยทั่วไปมี 3 ประเภทคือ

1. กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างเป็นทางการ (Formal Cooperative Learning Groups) กลุ่มประเภทนี้ ทรูจัดขึ้น โดยการวางแผน จัดระเบียบ กฎเกณฑ์ วิธีการและเทคนิคต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียน ได้ร่วมมือกันเรียนรู้สาระต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจเป็นหลายชั่วโมงติดต่อกันหรือหลายสัปดาห์ ติดต่อกันจนกระทั่งผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และบรรลุจุดมุ่งหมายตามที่กำหนด

2. กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการ (Informal Cooperative Learning Groups) กลุ่มประเภทนี้ ทรูจัดขึ้นเฉพาะกิจเป็นครั้งคราว โดยสอดแทรกอยู่ในการสอนปกติอื่นๆ โดยเฉพาะการสอนแบบบรรยาย ครูสามารถจัดกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือสอดแทรกเข้าไปเพื่อช่วยให้ผู้เรียนมุ่งความสนใจหรือใช้ความคิดเป็นพิเศษในสาระบางจุด

3. กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างถาวร (Cooperative Base Groups) กลุ่มประเภทนี้เป็นกลุ่มการเรียนรู้ที่สมาชิกมีประสบการณ์การทำงาน หรือการเรียนรู้กันมานานจนกระทั่งเกิดสัมพันธภาพที่แน่นแฟ้น สมาชิกกลุ่มมีความผูกพัน ห่วงใย ช่วยเหลือกันและกันอย่างต่อเนื่อง

1.7 ความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้แบบร่วมมือกับการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิม

จอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson and Johnson, 1995 : 13 - 14) กล่าวถึงความแตกต่างของการเรียนรู้แบบร่วมมือกับการเรียนแบบเดิม ดังต่อไปนี้

1. การเรียนรู้แบบร่วมมือสมาชิกกลุ่มมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ร่วมกันสนใจการทำงานของตนเองเท่า ๆ กับการทำงานของสมาชิกกลุ่ม ส่วนการเรียนรู้แบบเดิมสมาชิกไม่มีความรับผิดชอบร่วมกัน
2. การเรียนรู้แบบร่วมมือสมาชิกกลุ่มแต่ละคนรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย มีการให้คำแนะนำชมเชย เสนอแนะการทำงานกลุ่มของสมาชิก ในการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิม สมาชิกกลุ่มแต่ละคนไม่ต้องรับผิดชอบการทำงานของตนเองเสมอไป
3. การเรียนรู้แบบร่วมมือที่สมาชิกมีความสามารถแตกต่างกัน แต่การเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิมผู้นำหรือหัวหน้าจะ"ได้รับเลือกจากสมาชิกในกลุ่ม"

4. การเรียนแบบร่วมมือมีการแลกเปลี่ยนบทบาทผู้นำภายในกลุ่ม ในขณะที่การเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิมผู้นำหรือหัวหน้าจะได้รับเลือกจากสมาชิกในกลุ่ม
 5. สมาชิกในกลุ่มที่เรียนแบบร่วมมือจะช่วยเหลือ สนับสนุน ให้กำลังใจในการทำงาน ช่วยกันรับผิดชอบการเรียนของสมาชิกกลุ่ม ส่วนการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิมอาจแบ่งงานกันไปทำ แล้วนำงานมารวมกัน
 6. จุดมุ่งหมายของการเรียนแบบร่วมมือ คือการให้สมาชิกทุกคนใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการทำงานกลุ่มและรักษาสัมพันธ์ภาพของสมาชิกในการทำงาน ส่วนการเรียนแบบเดิม จุดมุ่งหมายอยู่ที่การทำงานให้สำเร็จเท่านั้น
 7. นักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือจะได้รับการสอนทักษะทางสังคมขณะที่ทำงานกลุ่ม แต่การเรียนแบบเดิมทักษะเหล่านี้จะถูกกลบเกลื่อน
 8. ในการเรียนแบบร่วมมือครูจะเป็นผู้คอยแนะนำ ช่วยเหลือสังเกตการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม ส่วนการเรียนแบบเดิมครูให้สมาชิกทำงานกันเอง
 9. ในการเรียนแบบร่วมมือครูเป็นผู้กำหนดวิธีการในการทำงานกลุ่ม ส่วนการเรียนแบบเดิมครูให้สมาชิกในกลุ่มดำเนินการภายในกลุ่มกันเอง
- พรรณรศมี เเงาธรรมสาร (2533 : 36) ได้สรุปความแตกต่างระหว่างการเรียนแบบร่วมมือกับการเรียนแบบเดิม ดังตาราง 1

ตาราง 1 ความแตกต่างระหว่างการเรียนแบบร่วมมือกับการเรียนแบบเดิม

กลุ่มการเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning)	กลุ่มการเรียนแบบเดิม (Traditional Group Learning)
1. มีความรับผิดชอบ	1. ไม่มีความรับผิดชอบร่วมกัน
2. สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบในงานของตน และของสมาชิกกลุ่ม	2. สมาชิกแต่ละคนอาจจะไม่รับผิดชอบ ในงานของตนเองและของกลุ่ม
3. สมาชิกมีความสามารถที่แตกต่างกัน	3. สมาชิกมีความสามารถที่ใกล้เคียง กัน
4. สมาชิกสลับเปลี่ยนกันเป็นผู้นำ	4. สมาชิกเลือกหัวหน้า
5. สมาชิกแบ่งความรับผิดชอบซึ่งกันและกัน	5. สมาชิกรับผิดชอบเฉพาะตนเอง
6. เน้นวิธีการและผลงาน	6. เน้นที่ผลงาน
7. มีการสอนทักษะทางสังคม	7. ทักษะทางสังคมถูกละเลยไม่ได้มี การสอน
8. ครูสังเกตการณ์ แนะนำการทำงานกลุ่ม	8. ครูละเลยไม่สนใจการทำงานกลุ่มของ นักเรียน
9. มีวิธีการทำงานกลุ่ม	9. ไม่มีวิธีการทำงานกลุ่ม

นอกจากนี้การเรียนแบบร่วมมือยังช่วยให้นักเรียนยอมรับและเข้าใจความแตกต่างของ
ทักษะ ภูมิหลัง บุคลิกภาพ ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม อีกทั้งยังช่วยให้นักเรียนมีพฤติกรรมตั้งใจ
เรียนและพฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่น ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นด้วย

การเรียนแบบร่วมมือจะให้สัมฤทธิ์ผลดีนั้น สุพัศรา ฤกษ์บ้าย (2544 : 74) ได้อธิบาย
ลักษณะการเรียนแบบร่วมมือดังนี้

1. เด็กเก่งที่เข้าใจคำสอนของครูได้ดี จะเปลี่ยนคำสอนของครูเป็นภาษาพูดของเด็ก
อธิบายให้เพื่อนฟังได้ และทำให้เพื่อนเข้าใจได้ดีขึ้น
2. เด็กที่ทำหน้าที่อธิบายบทเรียนให้เพื่อนฟัง จะเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น ครูทุกคนทราบ
ข้อดี คือ ยิ่งสอนยิ่งเข้าใจบทเรียน

3. การสอนเพื่อนเป็นการสอนแบบตัวต่อตัว ทำให้เด็กได้รับความเอาใจใส่ และมีความสนใจมากยิ่งขึ้น

4. เด็กทุกคนต่างก็พยายามช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพราะครูคิดคะแนนเฉลี่ยของทั้งกลุ่ม

5. เด็กทุกคนเข้าใจดีว่า คะแนนของตนมีส่วนช่วยเพิ่ม หรือลดค่าเฉลี่ยของกลุ่ม ดังนั้นทุกคนต้องพยายามอย่างเต็มที่ จะคอยอาศัยเพื่อนอย่างเดียวยังไม่ได้

6. เด็กทุกคนมีโอกาสดูฝึกทักษะทางสังคม มีเพื่อนร่วมกลุ่ม และเป็นการเรียนรู้วิธีการทำงานเป็นกลุ่ม หรือทำงานเป็นทีม ซึ่งจะเป็นประโยชน์มากเมื่อเข้าสู่ระบบการทำงานอันแท้จริง

7. เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้กระบวนการกลุ่ม เพราะการปฏิบัติทำงานร่วมกันนั้นก็ต้องมีการทบทวนกระบวนการทำงานของกลุ่ม เพื่อให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน หรือคะแนนของกลุ่มดีขึ้น

8. เด็กเก่งจะมีบทบาททางสังคมในชั้นมากขึ้น เพราะเขาจะรู้สึกว่า ไม่ได้เรียน หรือหลบไปท่องหนังสือเฉพาะตน เพราะเขามีหน้าที่ต่อสังคม

9. ในการตอบคำถามในห้องเรียน ถ้าหากตอบผิดเพื่อนจะหัวเราะ เมื่อทำงานเป็นกลุ่ม เด็กจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถ้าหากตอบผิดก็ถือว่าตอบผิดทั้งกลุ่ม คนอื่น ๆ อาจจะช่วยเหลือได้บ้าง เด็กในกลุ่มจะมีความผูกพันกันมากขึ้น

นอกจากนี้การเตรียมสภาพของห้องเรียนในการสอนการเรียนรู้แบบร่วมมือให้เหมาะสม จะส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ ดังที่สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2531 : 5) ได้กล่าวไว้คือ

1. นักเรียนต้องเข้าใจว่าการทำงานของตนนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายกลุ่ม เช่น ได้รับความชมเชย หรือประกาศชมเชย ร่วมกันเป็นกลุ่ม

2. นักเรียนทุกคนต้องเข้าใจดีว่าผลงานของตนเป็นส่วนหนึ่งของผลงานกลุ่ม โดยวิธีนี้ นักเรียนจะรู้สึกสบายใจที่จะขอความช่วยเหลือ หรือถามเพื่อนและช่วยเพื่อนในกลุ่ม ในกรณีที่แตกต่างกันต่างเรียน ต่างคนต่างสอน นักเรียนจะรู้สึกสบายใจที่จะถามเพื่อน และเพื่อนบางคน ก็ไม่เต็มใจจะอธิบายอย่างแจ่มแจ้ง เพราะคะแนนเป็นของแต่ละคน ไม่เกี่ยวข้องกัน

นอกจากนี้ สิ่งที่เป็นผลพลอยได้จากการใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ อีกประการหนึ่ง คือ การที่นักเรียนรู้สึกถึงคุณค่าของตนเองมากขึ้น ทั้งนี้เพราะว่านักเรียน ได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งแต่ละคนจะมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของกลุ่ม และเมื่อประสบความสำเร็จในการทำงาน ความเข้าใจกับเนื้อหาต่างๆ ก็ยิ่งเพิ่มความสนใจในการทำกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งเป็นผลทำให้นักเรียนรู้สึกถึงคุณค่าของตนเองในชั้นเรียน ส่วนประสิทธิภาพในด้านการสอนนั้น จะเห็นได้ว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ จะก่อให้เกิดบรรยากาศที่นักเรียนพูดคุยกัน ซึ่งเป็นการช่วยให้ตัวนักเรียนเอง และเพื่อนเข้าใจปัญหาชัดเจนขึ้น แม้ว่าจะไม่สามารถหาคำตอบได้ แต่ระดับการติดตามปัญหาจะมีสูงกว่าการที่ครูเป็นผู้กำหนดให้นักเรียนข้างเดียว และการที่นักเรียนสามารถอธิบายให้

เพื่อนฟังได้ ก็จะเป็นการยกระดับความเข้าใจให้สูงขึ้น ถึงระดับการถ่ายทอดความคิด ซึ่งการเรียบเรียงคำอธิบายออกมาจะช่วยปรับความเข้าใจให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

1.8 ทักษะที่จำเป็นในการเรียนแบบร่วมมือ

พรหม ทองทับ (2544 : 75) ได้เสนอทักษะที่จำเป็นในการเรียนแบบร่วมมือซึ่ง ครูจะต้องสอนทักษะที่จำเป็น 2 ประการ ให้แก่นักเรียน คือทักษะทางสังคมหรือมนุษยสัมพันธ์ (Social or Interpersonal Skills) และทักษะทางด้านเทคนิค (Technical Skills) ทักษะทางสังคมได้แก่ การตั้งใจฟังผู้อื่น การรอคอยให้ถึงคราวของตน การร่วมมือไม่ถอนตัว มีทักษะความเป็นผู้นำ มีความรับผิดชอบ มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถแก้ไขสถานการณ์ขัดแย้ง สนับสนุนให้กำลังใจผู้อื่น ส่วนทักษะทางด้านเทคนิค ได้แก่ความสามารถในการอ่าน เขียน แก้ปัญหา การอภิปราย การตั้งคำถาม การคิด และการนำไปใช้

ทักษะด้านสังคมและทักษะทางด้านเทคนิค ต้องอาศัยหลักการดังต่อไปนี้

1. การทำงานในชีวิตจริงเป็นการทำงานร่วมกับผู้อื่น ผู้เรียนจึงควรได้ฝึกการทำงานแบบร่วมมือเพื่อเป็นการเตรียมผู้เรียนให้รู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น
2. การทำงานเป็นทีมเป็นลักษณะหนึ่งของการทำงานของนักวิทยาศาสตร์
3. การเรียนแบบร่วมมือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนทุกคนและต้องลงมือทำงานกับเพื่อนสมาชิกอย่างจริงจัง จึงเป็นการสนับสนุนให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางวิธีหนึ่ง
4. การเรียนแบบร่วมมือทำให้ผู้เรียนทุกคนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและช่วยกันทำความเข้าใจสิ่งที่เรียน ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพวิธีหนึ่ง
5. การเรียนแบบร่วมมือ อาจจัดเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนประกอบหรือเป็นกิจกรรมย่อยของวิธีสอนวิทยาศาสตร์แบบต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

1.9 ประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือ

ในสภาพการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า มีสภาพที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้กับนักเรียนเท่าใดนัก เนื่องจากมีการจัดที่นั่งในลักษณะเรียงแถวไปตามแนวเดียวกันตลอด เมื่อนักเรียนไม่สามารถที่จะติดตามเนื้อหาที่ครูสอนได้ตลอด เนื่องจากอุปสรรคด้านระยะทางที่ไกล บางครั้งทำให้นักเรียน ไม่กล้าที่จะซักถามปัญหา หรือตอบคำถามที่ครูถาม เพราะเพื่อนที่นั่งอยู่หน้าชั้นเรียนจะเป็นผู้ตอบคำถามของครูอย่างสม่ำเสมอ เมื่อนักเรียนไม่เข้าใจเนื้อหาในบทเรียนนี้ก็ทำให้นักเรียนขาดความตั้งใจเรียนในเรื่องต่อ ๆ ไป ดังนั้นครูควรจะมีวิธีการสอนที่จะช่วยให้นักเรียนทุก

คนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้นเพื่อที่จะทำให้นักเรียนรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของชั้นเรียน ซึ่งจะทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนมากยิ่งขึ้น

นักวิชาการหลายท่านได้อธิบาย ประโยชน์ของการจัดการเรียนแบบร่วมมือไว้ ดังนี้

ปรารภนา เกษน้อย (2540 : 13) ซึ่งอธิบายประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือไว้ดังนี้ ผู้เรียนจะรู้สึกว่าคุณมีความสามารถในการเรียน ซึ่งช่วยปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อวิชาที่เรียน ช่วยในการปลูกฝังความรักความสามัคคี ความเสียสละ นอกจากนี้ สายฝน ศิริพันธ์ (2541 : 17 อ้างจาก บุษงา วัฒนะ , 2534 : 43 - 44) กล่าวว่า การให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่มเล็ก ๆ จะก่อให้เกิดผลดีแก่นักเรียนหลายประการนอกจากจะพัฒนาทางการเรียนรู้แล้ว ยังมีประโยชน์ด้านอื่น ๆ อีกดังนี้

1. นักเรียนมีโอกาสที่จะอภิปรายร่วมกัน และยังได้รับแนวคิดจากเพื่อนคนอื่น ๆ ด้วย
 2. นักเรียนมีโอกาสที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ร่วมกัน
 3. นักเรียนได้พัฒนาทักษะในการทำงานร่วมกัน
 4. เพิ่มความรับผิดชอบและรู้จักควบคุมตนเอง ตลอดจนสามารถทำงานเป็นกลุ่มให้สำเร็จได้
 5. นักเรียนจะพบว่า การเรียนรู้ด้วยวิธีการทำงานเป็นกลุ่ม มีความสนุกสนานและน่าสนใจ
 6. การทำงานกลุ่ม จะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนได้ประเมินตนเอง ขณะเดียวกันก็ได้รับการประเมินจากกลุ่มเพื่อนด้วย
 7. เกิดบรรยากาศของการให้ความช่วยเหลือกัน เช่น ช่วยเพื่อนนักเรียนที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเองได้
 8. นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์จากแนวคิดใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น
 9. เมื่อมีความต้องการที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ นักเรียนจะมีความพยายาม ค้นคว้า และมีการควบคุมตนเองมากขึ้น
 10. กระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการการสืบสวนสอบสวนและกระบวนการแก้ปัญหาในการทำงาน
 11. ครุมีโอกาสดำเนินสร้างสถานการณ์จำลอง ให้นักเรียนได้เรียนรู้ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
 12. ครูจะเปลี่ยนบทบาทจากผู้บรรยายมาเป็นผู้ให้การสนับสนุน และคอยอำนวยความสะดวกให้นักเรียนขณะที่ทำกิจกรรมกลุ่ม
- นอกจากนี้ ฮอลลิงเวิร์ท และ โฮเวอร์ (Hollingworth and Hoover, 1991 : 170) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือไว้ด้วยดังนี้

1. การเรียนแบบร่วมมือสามารถยืดหยุ่นตามลักษณะของนักเรียนได้
2. นักเรียนสามารถเข้ากลุ่ม ที่สมาชิกมีความสามารถและความสนใจที่หลากหลายกันออกไป
3. ลดการแข่งขันกันระหว่างเรียนของนักเรียน และช่วยเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการเรียนการสอน
4. การแยกตัวออกไปของสมาชิกจะไม่เกิดขึ้นในขณะจัดการเรียนการสอน
5. เป้าหมายของกลุ่มและแต่ละคนจะสอดคล้องกัน
6. เป็นการเรียนที่สร้างเจตคติที่ดีต่อนักเรียน ต่อความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม และการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

กระบวนการเรียนรู้โดยมีความร่วมรับผิดชอบร่วมกัน สามารถปรับใช้ได้ทุกระดับการศึกษาและสาขาวิชา นักเรียนที่ได้ทำงานร่วมกันอย่างมีความรับผิดชอบโดยจะสามารถพัฒนาทักษะทางสังคมได้เป็นอย่างดี เช่น สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งมีสถานภาพทางกายภาพ ทางสังคม ทางสติปัญญาแตกต่างกันได้ สุวิมล เขียวแก้ว (2538 : 2) กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือดังนี้

1. มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น
2. มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เพิ่มขึ้น
3. มีทัศนคติต่อการเรียนดีขึ้น
4. มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมากขึ้น
5. มีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลในระดับสูงขึ้น
6. มีความภูมิใจในตนเองสูงขึ้น
7. มีสมรรถภาพในด้านต่าง ๆ เช่น การสื่อสาร การร่วมมือกันทำงานเป็นกลุ่มสูงขึ้น

สุนงาพร พรหมบุญ และคณะ (2541 : 38 – 39 อ้างถึงใน เปี่ยมสุข กลิ่นเกษร, 2541 :

18) กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือไว้ดังนี้คือ

1. ความรู้และความจริงเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ในโลกถูกค้นพบใหม่เสมอ ๆ ความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ในสังคมเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ผู้เรียนจึงต้องรู้วิธีที่จะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
2. เป็นการช่วยเตรียมผู้เรียนให้พร้อมที่จะเผชิญกับชีวิตจริง เพราะลักษณะของการเรียนแบบร่วมมือ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ได้ลงมือปฏิบัติ ได้ทำกิจกรรมกลุ่ม ได้ฝึกฝนทักษะการเรียนรู้ ทักษะการบริหาร การจัดการ การเป็นผู้นำผู้ตามและที่สำคัญเป็นการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียนมากที่สุด

3. ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนความเป็นประชาธิปไตย ฝึกการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ฝึกการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุข ช่วยให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ค่อยๆ ต่อสถานศึกษา และสังคม

4. ช่วยลดปัญหาทางวินัยในชั้นเรียน เพราะนักเรียนทุกคนจะได้ฝึกฝนจนกระทั่งเกิดวินัยในตนเอง ผู้เรียนแต่ละคนจะได้รับการยอมรับจากครู จากเพื่อน ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้เกิดการยอมรับตนเอง เกิดความสุขในการอยู่ร่วมกับเพื่อน ๆ ปัญหาทางวินัยจึงลดน้อยและหมดไปในที่สุด

5. ช่วยให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเฉลี่ยของผู้เรียนทั้งชั้นสูงขึ้น การช่วยเหลือกันในกลุ่มเพื่อน ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในสิ่งที่เรียน ได้ดียิ่งขึ้น

จะเห็นได้ว่าการเรียนแบบร่วมมือเป็นวิธีการเรียนเป็นกลุ่มแบบหนึ่ง ที่นักการศึกษาเห็นว่าสามารถทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทั้งด้านความรู้ เจตคติ และทักษะทางสังคม สามารถพัฒนาการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปิยาภรณ์ รัตนกรกุล (2536 : 29-30 อ้างจาก Johnson and Johnson, 1995 : 28) เกี่ยวกับการเรียนแบบร่วมมือว่า สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. นักเรียนที่เรียนเก่งซึ่งเข้าใจคำสอนของครูได้ดี สามารถเปลี่ยนคำสอนของครูเป็นการอธิบายโดยใช้ภาษาของตนเองให้เพื่อนฟังได้ ทำให้เพื่อนเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น
2. นักเรียนที่ทำหน้าที่อธิบายบทเรียนให้เพื่อนฟังจะเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น เพราะตนเองต้องนำความรู้ที่มีอยู่สรุปรวบรวมอย่างดี เพื่ออธิบายให้เพื่อนนักเรียนด้วยกัน
3. การสอนเพื่อนเป็นการสอนแบบตัวต่อตัว ทำให้นักเรียนได้รับความเอาใจใส่ และมีความสนใจมากยิ่งขึ้น
4. การที่ครูกำหนดคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มจากผลการเรียนรู้รายบุคคล ทำให้ทุกคนเข้าใจดีว่าคะแนนของตนมีส่วนช่วยเพิ่มหรือลดค่าเฉลี่ยของกลุ่ม ดังนั้นทุกคนต้องพยายามอย่างเต็มที่ในการเรียนและต้องพยายามช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่มให้เกิดการเรียนรู้ด้วย
5. นักเรียนทุกคนเข้าใจดีว่าคะแนนของตนมีส่วนช่วยเพิ่มหรือลดค่าเฉลี่ยของกลุ่ม ดังนั้นนักเรียนทุกคนต้องพยายามอย่างเต็มที่ ไม่ใช่คอยอาศัยเพื่อนอย่างเดียว
6. นักเรียนทุกคนมีโอกาสฝึกทักษะทางสังคม มีหัวหน้ากลุ่ม มีผู้ช่วย มีเพื่อนร่วมกลุ่ม เป็นการเรียนรู้วิธีการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งเป็นประโยชน์มากเมื่อต้องเข้าสู่ระบบการทำงานในชีวิตจริง
7. นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้กระบวนการกลุ่มในการทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ ทำให้กลุ่มสามารถทำคะแนนจากการเรียนได้ดี

8. นักเรียนที่เรียนเก่งจะมีบทบาททางสังคมในชั้นเรียนมากขึ้น มีความรู้ดีกว่าตนเองมีหน้าที่ต่อเพื่อนร่วมกลุ่ม มีหน้าที่ต่อสังคมมากขึ้นมีให้ทำงานเฉพาะของตนเพื่อให้คะแนนออกมาดีที่สุด

9. ในการตอบคำถามในห้องเรียน นักเรียนมักกลัวการตอบผิด แต่เมื่อทำงานเป็นกลุ่ม นักเรียนจะช่วยเหลือกัน ถ้าหากตอบคำถามผิดก็ถือว่าผิดทั้งกลุ่ม คนอื่นๆ จะให้ความช่วยเหลือทำให้กลุ่มมีความผูกพันกันมากขึ้น

1.10 ขั้นตอนการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ในการเรียนแบบร่วมมือนั้น มีขั้นตอนดังที่ เปรมจิตต์ ขจรภักย์สารีเช่น (2536 : 8-9) ได้เสนอไว้ ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียม

- 1.1 ครูสอนทักษะในการเรียนรู้ร่วมกัน
- 1.2 จัดกลุ่มนักเรียน
- 1.3 บอกวัตถุประสงค์ของบทเรียน
- 1.4 บอกวัตถุประสงค์ของการทำงานร่วมกัน

ขั้นที่ 2 ขั้นสอน

- 2.1 ครูสอนเนื้อหาหรือบทเรียนใหม่ด้วยวิธีสอนที่เหมาะสม
- 2.2 ให้นักเรียนทำแบบฝึกทักษะและทบทวนร่วมกัน

ขั้นที่ 3 ขั้นทำงานกลุ่ม

- 3.1 นักเรียนเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย แต่ละคนมีบทบาทและหน้าที่ของตน และร่วมช่วยแก้ปัญหา
- 3.2 อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อหาคำตอบที่ดีที่สุด มากกว่าดูคำตอบหรือรอคำตอบจากครู

ขั้นที่ 4 ตรวจสอบผลงานและทดสอบ

- 4.1 ตรวจสอบผลงาน (กลุ่มและ/รายบุคคล) ถ้าเป็นงานกลุ่มสมาชิกในกลุ่มเซ็นชื่อในผลงานที่ส่ง ครูอาจประเมินด้วยการหยิบผลงานของกลุ่มขึ้นมาแล้วถามสมาชิกกลุ่มคนใดคนหนึ่งเกี่ยวกับงานชิ้นนั้น และถ้าเป็นงานเดี่ยวครูอาจให้นักเรียนคนใดคนหนึ่งในกลุ่มอธิบายวิธีหาคำตอบของเขาที่ได้จากการเรียนรู้กันภายในกลุ่ม

4.2 ครูทดสอบนักเรียนรายบุคคล โดยไม่มีการช่วยเหลือกัน และเมื่อครูตรวจผลการสอบแล้วจะคำนวณคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มให้นักเรียนทราบและถือว่าเป็นคะแนนของนักเรียนแต่ละคนในกลุ่มด้วย

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม

5.1 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปบทเรียน

5.2 ครูและนักเรียนประเมินผลการทำงานกลุ่ม

การวัดผล

เปรมจิตต์ ขจรภักย์ธาร์เช่น (2526 : 4 อ้างถึงใน พรรณี ทองทับ, 2545 : 11) ได้เสนอวิธีการวัดผลของกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งเป็นแบบอิงเกณฑ์ ดังนี้

1. ให้คะแนนรายบุคคลรวมกับคะแนนพิเศษ (Bonus) ถ้าทุกคนในกลุ่มทำงานได้ตามเกณฑ์ที่ครูตั้งไว้

2. ให้คะแนนรายบุคคลรวมกับคะแนนพิเศษ โดยคิดเกณฑ์คะแนนต่ำสุด

3. ให้คะแนนรายบุคคลรวมกับคะแนนพิเศษ ซึ่งเป็นคะแนนความก้าวหน้า

4. ให้คะแนนเดียวสำหรับคนในกลุ่มทั้งหมด

5. เลือกรายบุคคลคนใดคนหนึ่งในกลุ่มตรวจแล้วให้คะแนน

6. ตรวจผลงานในกลุ่มแล้วหาคะแนนเฉลี่ยบวกกับคะแนนการทำงานร่วมกัน

เอเรนดส์ (Arends, 1989 : 408) กล่าวถึงการเรียนแบบร่วมมือ ควรมีขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาในการเรียน โดยขั้นนี้ครูจะเป็นผู้กำหนดให้นักเรียน

2. การเสนอบทเรียน โดยครูเสนอเนื้อหาแก่นักเรียนด้วยวาจา หรือจัดทำเป็นเอกสาร

3. การจัดกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่ม โดยครูอธิบายวิธีการจัดกลุ่มแก่นักเรียน และช่วยให้การจัดกลุ่มของนักเรียนเป็นไปอย่างดี

4. การช่วยเหลือกลุ่มระหว่างการเรียนซึ่งครูจะเป็นผู้ทำหน้าที่ประสานงานตามกลุ่มต่างๆ

5. ทดสอบโดยครูเป็นผู้ทดสอบความรู้ที่นักเรียนได้เรียนมาแล้ว หรือให้กลุ่มแสดงผลงานของกลุ่ม

ผลงานของกลุ่ม

6. การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยครูหาวิธีการประเมินเป็นรายกลุ่ม และ

รายบุคคล

นอกจากนี้แล้ว วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 35) ได้เสนอขั้นตอนของการเรียนแบบร่วมมือไว้ดังนี้

1. **ขั้นเตรียม** กิจกรรมในขั้นเตรียมประกอบด้วย ครูแนะนำทักษะในการเรียนรู้ร่วมกัน และจัดเป็นกลุ่มย่อย ประมาณ 2-6 คน ครูควรแนะนำเกี่ยวกับระเบียบของกลุ่มบทบาทและหน้าที่ของกลุ่ม แจ้งวัตถุประสงค์ของบทเรียน และการทำงานร่วมกันและการฝึกฝนทักษะพื้นฐานจำเป็นสำหรับการทำกิจกรรมกลุ่ม
2. **ขั้นสอน** ครูนำบทเรียน แนะนำเนื้อหาแหล่งข้อมูลและมอบหมายงานให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม
3. **ขั้นทำกิจกรรมกลุ่ม** ผู้เรียนร่วมกันในกลุ่มย่อย โดยที่แต่ละคนมีบทบาทและหน้าที่ ตามที่ได้รับมอบหมาย เป็นขั้นตอนที่สมาชิกในกลุ่มจะได้ร่วมกันรับผิดชอบต่อผลงานของกลุ่ม ในขั้นนี้ครูอาจกำหนดให้นักเรียนใช้เทคนิคต่าง ๆ กัน เช่น แบบ Jigsaw, TGT, STAD, TAI, GT, LT, CIRC, CO-CO เป็นต้น ในการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง เทคนิคที่ใช้แต่ละครั้งจะต้องเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการเรียนแต่ละเรื่อง ในการเรียนครั้งหนึ่ง ๆ อาจต้องใช้เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือหลาย ๆ เทคนิคประกอบกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียน
4. **ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ** ในขั้นนี้เป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนได้ปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วนหรือยัง ผลการปฏิบัติเป็นอย่างไร เน้นการตรวจสอบผลงานกลุ่มและรายบุคคลในบางกรณี ผู้เรียนอาจต้องซ่อมเสริมส่วนที่ยังขาดตกบกพร่อง ต่อจากนั้นเป็นการทดสอบความรู้
5. **ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม** ครูและผู้เรียนช่วยกันสรุปบทเรียนถ้ามีสิ่งที่ยังเรียนยังไม่เข้าใจครูควรอธิบายเพิ่มเติม ครูและผู้เรียนช่วยกันประเมินผลการทำงานกลุ่มและพิจารณาว่าอะไรคือจุดเด่นของงาน และอะไรคือสิ่งที่ควรปรับปรุง

1.11 บทบาทของครูในการเรียนแบบร่วมมือ

เปรมจิตต์ ขจรภัยลาเร็น (2532 : 2-3 อ้างถึงใน พรณี ทองทับ, 2545 : 15) ได้กล่าวถึงบทบาทครูในการสอนโดยให้กิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือ ดังนี้

1. กำหนดจุดประสงค์ของเนื้อหาวิชา
2. กำหนดจุดประสงค์ของการเรียนแบบร่วมมือ
3. กำหนดขนาดของกลุ่ม
4. จัดนักเรียนเข้ากลุ่มต่าง ๆ
5. จัดห้องเรียนที่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์
6. เตรียมบทเรียนและสื่อการสอน
7. กำหนดบทบาทต่าง ๆ ของนักเรียนแต่ละคนในกลุ่ม

8. อธิบายงานที่นักเรียนต้องทำ บอกสิ่งที่คาดหวังจากกลุ่มให้ชัดเจน และกำหนดเวลาที่จะให้งานเสร็จ

9. ครูสอนเนื้อหา โดยใช้วิธีสอนที่เหมาะสม

10. กำหนดให้นักเรียนพึ่งพาอาศัยกัน ในทางบวก กล่าวคือ ความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับความสำเร็จของคุณ

11. ช่วยให้นักเรียนมีความรู้ในเรื่องนั้นอย่างแท้จริง

12. ช่วยให้นักเรียนทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มกับกลุ่ม

13. อธิบายเกณฑ์แห่งความสำเร็จ

14. อธิบายพฤติกรรมที่ครูต้องการให้นักเรียนแสดงออก

15. ควบคุมพฤติกรรมของนักเรียน

16. ช่วยนักเรียนเมื่อเขาต้องการขณะที่เขากำลังทำงาน

17. สอนทักษะในการทำงานร่วมกัน การใช้กระบวนการกลุ่ม

18. ครูสุรบุบผาเรียนหรือบทบาทในตอนท้ายของบทเรียน

19. ครูวัดคุณภาพและปริมาณผลการทำงานกลุ่ม

20. ให้กลุ่มตัดสินใจหรือประเมินผลการทำงานกลุ่ม

21. ให้นักเรียนทั้งห้องบอกว่าพวกเขาทำอะไรในการเรียน

22. ให้นักเรียนแต่ละคนบอกประโยชน์ที่ตนได้รับ

23. สอนทักษะต่างๆที่ให้นักเรียนสามารถทำงานร่วมกัน

24. สังเกตว่านักเรียนได้ใช้ทักษะที่สอนไปหรือไม่

25. ให้การสะท้อนกลับ (Feedback) แก่ นักเรียนว่าเขาใช้ทักษะการเรียนรู้ร่วมกันเป็น

อย่างไร

26. ให้รางวัลแก่กลุ่มที่ทำงานร่วมกันได้ดี

27. ให้รางวัลแก่นักเรียนที่มีทักษะในการทำงานร่วมกัน

28. ให้นักเรียนสังเกตซึ่งกันและกัน

ครูควรมีส่วนในการสร้างบรรยากาศของห้องเรียนเป็นอย่างมาก ถ้าทำได้เช่นนี้ น่าจะได้รับความรู้และด้านเนื้อหาวิชา ทักษะที่ดีต่อการเรียน มีระเบียบวินัยในตนเอง และมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

นอกจากนี้ เทื่อน ทองแก้ว (2537 : 44) ได้สรุปบทบาทของครูในการเรียนแบบร่วมมือ

ดังนี้

1. มองว่าการพึ่งพาอาศัยกันเป็นเรื่องจำเป็นในสังคมปัจจุบัน นักเรียนต้องได้รับการฝึก การอยู่ร่วมกัน ทำงานร่วมกัน เพื่อเตรียมการอยู่ร่วมกันในสังคมอนาคต

2. สนับสนุนให้มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ช่วยเหลือเกื้อกูล สนับสนุนความสำเร็จร่วมกัน การเข้าใจ การเสริมความสำเร็จของแต่ละคน จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น นักเรียนที่ชอบ ทำงานคนเดียวได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น ในการตอบแทนการทำงานจะพิจารณารางวัลให้ แต่ ต้องไม่พิจารณาให้เป็นรายบุคคล ต้องตอบแทนความดีเป็นกลุ่ม

3. ความรับผิดชอบของนักเรียนแต่ละคน จะช่วยให้การทำงานกลุ่มแข็งแกร่งขึ้น เพราะ นักเรียนแต่ละคนจะได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานของตน เมื่อรวมงานทุกคนก็จะเป็นงานของ กลุ่ม การทำงานของนักเรียนแต่ละคนจะมีการตรวจสอบและนำผลการทำงานเสนอในกลุ่ม กลุ่มจะ ทำหน้าที่ช่วยเหลือ คือ ใครอ่อนด้านใด คนที่เก่งจะเข้าช่วยเหลือ แต่นักเรียนทุกคนต้องตระหนักว่า จะไม่มีใครช่วยเหลือใคร ได้มากนักในการทำงาน ทุกคนจึงต้องช่วยเหลือตนเองเป็นสำคัญ

4. ทักษะทางสังคม กิจกรรมการช่วยเหลือและร่วมมือกันทางสังคม จะสำเร็จได้ต้อง อาศัยทักษะระหว่างบุคคล และการทำงานร่วมกลุ่มซึ่งเรียกรวม ๆ ว่า “ทักษะทางสังคม” คือ ความ สามารถที่จะทำงานร่วมกับคนอื่น ได้อย่างมีความสุข ครูจึงต้องกระตุ้นให้นักเรียนใช้ทักษะทางสังคม ได้แก่ การสร้างภาวะผู้นำ การตัดสินใจ การสร้างความไว้วางใจ การติดต่อสื่อสาร การแก้ไขปัญหา ข้อขัดแย้งในการทำงานร่วมกัน

5. การทำกิจกรรมกลุ่ม เป็นการปฏิบัติงานร่วมกัน ครูจึงต้องสร้างความมั่นใจว่าทุกคน ในกลุ่มจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ตามเป้าหมาย และคงสภาพการทำงานร่วมกันนั้น จะต้องเข้าใจ บทบาทของตนเองในการช่วยเหลือให้กลุ่มเกิดการเปลี่ยนแปลง หรือคงสภาพของกลุ่มไว้ ครูจึง ต้องกระตุ้นให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการทำงานร่วมกัน แต่ก็เปิดโอกาสให้แต่ละคนได้ทำงานของตนเองอย่างเต็มที่ จนนักเรียนเกิดความมั่นใจ เขามีเป้าหมายชัดเจนและเข้าใจตรงกันในงานที่ทำ

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540 : 63) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในห้องเรียน แบบร่วมมือ ไว้ดังต่อไปนี้

1. ครูควรแบ่งนักเรียนในห้องออกเป็นกลุ่มย่อย ซึ่งอาจประกอบด้วยสมาชิกกลุ่ม ๖-๘ คน แต่ละกลุ่มควรประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสามารถ เพศ ชูานะ ครอบครั้ว และเชื้อชาติ คละกัน

2. ควรเลือกใช้เก้าอี้ที่มีน้ำหนักเบา เพื่อความสะดวกในการจัดกลุ่ม การเลื่อนเก้าอี้เข้าหา กัน เพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อุปกรณ์และวัสดุกับสมาชิกคนอื่น ๆ ของกลุ่ม นอกจากนั้นการ จัดเก้าอี้ของกลุ่มก็ควรให้สะดวกในการที่จะสังเกต และติดตามความก้าวหน้า การทำงานของกลุ่ม

3. ครูควรชี้แจงกรอบกิจกรรมให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม และช่วยให้นักเรียนทุกคนเข้าใจข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีการเรียนแบบร่วมมือ

4. ครูต้องสร้างบรรยากาศที่เสริมสร้างการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อุปกรณ์และวัสดุการเรียน และส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่สมาชิกในกลุ่ม

5. ครูควรทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของทุกกลุ่มย่อย และคอยติดตามความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของกลุ่ม และสมาชิกของแต่ละกลุ่มย่อย ครูต้องเคลื่อนไหวไปรอบ ๆ ชั้นเรียน เพื่อให้สามารถสังเกตความก้าวหน้าของกลุ่มได้อย่างทั่วถึง

6. ครูควรยกย่อง เมื่อเห็นนักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม รางวัลและคำชมเชยที่ให้แก่ นักเรียน ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสำเร็จของกลุ่ม

7. ครูเป็นผู้กำหนดว่านักเรียนควรทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มนานเพียงใด งานวิจัยส่วนใหญ่ชี้ให้เห็นว่า นักเรียนควรทำงาน และเรียนร่วมกันเป็นกลุ่มเดิม ติดต่อกันอย่างน้อยหนึ่งภาคเรียน จึงจะเกิดผลดี ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มการเรียนรู้สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

8. ครูควรร่วมกันเป็นทีมในการนำเทคนิคการเรียนแบบร่วมมือมาใช้ในโรงเรียน ครูในทีมควรช่วยเหลือ ร่วมมือ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและอุปกรณ์ซึ่งกันและกัน ในการพัฒนาสื่อ การสอน และแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการนำเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือมาใช้ในโรงเรียน

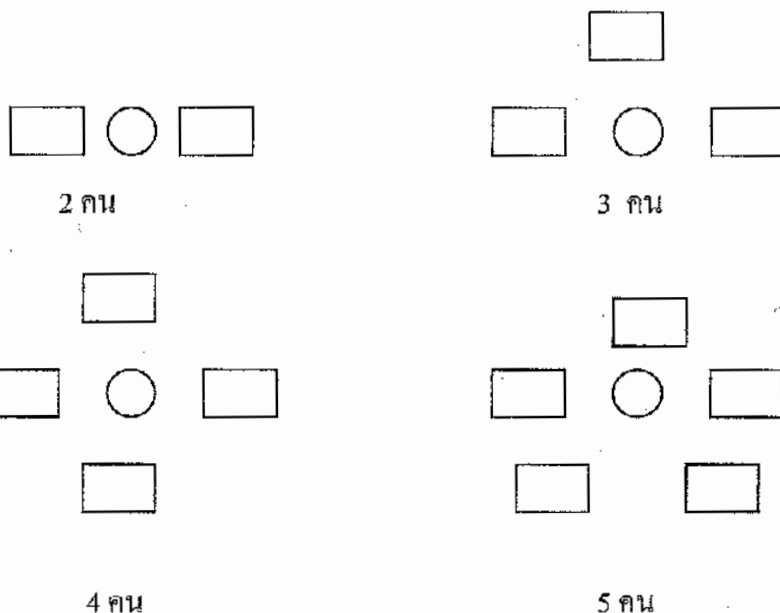
9. ครูที่ใช้เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือต้องตระหนักเสมอว่าเราสามารถสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้นักเรียนรู้ได้ แต่ไม่สามารถเรียนแทนนักเรียนได้

พรรณี ทองทับ (2545 : 16 อ้างอิงจาก ชูศรี สนิทประชากร, 2534 : 48 – 49) กล่าวว่า ในการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ ครูผู้สอนนับว่ามีบทบาทสำคัญยิ่งในการส่งเสริม และปลุกฝังให้เกิดพฤติกรรมร่วมแรงร่วมใจ ดังนั้นบทบาทที่สำคัญของครูในการเรียนแบบร่วมมือ ครูจะต้องตั้งจุดมุ่งหมายของการสอน ทั้งในด้านวิชาการและอื่นๆ ไว้ด้วย ซึ่งจุดมุ่งหมายประการหลังนี้จะเป็นลักษณะของการทำงานร่วมกันว่า ต้องมีลักษณะอย่างไร ซึ่งอาจจะเป็นทักษะการทำงาน กลุ่ม หรือการเข้าสังคม (Social Objective) นอกจากนี้ครูตั้งจุดมุ่งหมายของการสอนให้ชัดเจนแล้ว ครูจะต้องเอาใจใส่ในเรื่องของการจัดกลุ่มด้วย เพราะการจัดกลุ่มนับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการเรียนแบบร่วมมือ ดังนั้นครูจึงควรพิจารณาองค์ประกอบของการจัดกลุ่ม เช่น

1. ลักษณะของกลุ่ม ควรจะเป็นลักษณะใด กลุ่มอาจเป็นลักษณะเดียวกัน (Homogeneous) หรือลักษณะคล้ายกัน (Heterogeneous)

2. การจัดวางกลุ่มจะวางอย่างไร เช่น

ภาพประกอบ 2 การจัดวางกลุ่มในลักษณะต่าง ๆ

3. สมาชิกกลุ่ม ใครจะเป็นผู้เลือกให้ ครูหรือนักเรียน แต่โดยทั่วไปพบว่าการเรียนรู้จะดี ครูควรเป็นผู้เลือกให้ และการแบ่งกลุ่มนักเรียนควรมีขนาดกลุ่มละ 3-5 คน เพราะถ้าคนในกลุ่มมากเกินไป จะทำให้การมีส่วนร่วมของนักเรียนบางคนน้อยไป แต่ถ้าคนภายในกลุ่มน้อยไป ก็จะได้ความคิดไม่หลากหลาย (ปสาสน์ กงตาล, 2535 : 21)

4. ระยะเวลาที่กลุ่มอยู่ด้วยกัน การเรียนรู้จะประสบผลดี ครูควรจะต้องพิจารณาตามความเหมาะสม

5. การเตรียมเอกสารหรืออุปกรณ์สำหรับผู้เรียน ครูจะต้องพิจารณาว่าควรมีจุดเดียวสำหรับของกลุ่มเพื่อใช้ร่วมกัน หรือจัดแบ่งเป็นหลายส่วน หลายจุด แยกตามสมาชิกกลุ่ม

บทบาทของสมาชิกกลุ่ม (Role Assignments) นับว่าเป็นสิ่งสำคัญมากเพราะทุกคนจะต้องรับรู้และเรียนรู้เพื่อเป็นจุดมุ่งหมายของการเรียนแบบร่วมมือ สมาชิกในกลุ่มต้องมีหน้าที่และบทบาทโดยเสมอภาคกัน บทบาทที่กำหนดนั้นอาจจะเป็นดังนี้

1. ผู้นำกลุ่ม	นำให้งานลุล่วง
2. ผู้หาข้อมูล	หาเอกสารข้อมูลให้กลุ่ม
3. ผู้ช่วย	ทวยช่วยให้ความคิดว่าถูกหรือผิด
4. ผู้ชี้แนะ	คอยเพิ่มเติมความคิดขยายความรู้

5. ผู้กระตุ้นเตือน คอยให้กำลังใจและกระตุ้นให้ทำงาน
6. ผู้ตรวจสอบ ตรวจสอบทุกคนในกลุ่มให้รู้ร่วมกันหมด
7. ผู้สรุป สรุปผลการเรียนรู้
8. ผู้สังเกต ดูแลให้ทุกคนทำหน้าที่ของตน

การกำหนดบทบาทนี้ นอกเหนือจากการให้ความรู้ แลกเปลี่ยนความคิดหรือทำงานร่วมกัน เพื่อให้ได้ผลงานตามจุดมุ่งหมายร่วมกันแล้ว ยังทำให้ทุกคนรู้จักหน้าที่ของตนและร่วมทำงานกลุ่มไปได้ด้วยดี ซึ่งนับว่าเป็นเทคนิคอย่างหนึ่งที่ใช้ในการทำงานกลุ่ม

กล่าวโดยสรุป การเรียนแบบร่วมมือ ได้ผลดีและเป็นที่ยอมรับกันมากในปัจจุบัน เพราะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือเปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติเอง คิดเอง แก้ปัญหาเอง ตลอดจนให้เด็กได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้เด็กใกล้ชิดกันมากขึ้น เด็กเก่งจะช่วยเหลือเด็กที่เรียนอ่อนกว่า ทำให้เด็กที่เรียนอ่อนเรียนดีขึ้น มีความกล้าและความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้น

1.12 เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือ

สามารถ สุขาวงษ์ (2537 : 25 – 40 อ้างถึงใน พรณี ทองทับ, 2545 : 13) กล่าวถึงเทคนิคการเรียนแบบร่วมมือว่าเป็นการเรียนที่อาศัยโครงสร้างเป้าหมายแบบร่วมมือเป็นพื้นฐาน ซึ่งโครงสร้างเป้าหมายแบบร่วมมือจะทำให้นักเรียนในกลุ่มปฏิสัมพันธ์ต่อกันสูง การแลกเปลี่ยนข่าวสาร และการติดต่อสื่อสารเป็นอย่างมีประสิทธิภาพ มีการช่วยเหลือเอื้ออำนวยต่อกันรับผิดชอบ และมีส่วนร่วมในผลงานของกลุ่ม รู้จักแบ่งหน้าที่ รู้สึกวิตกกังวลและกลัวความล้มเหลวน้อยลง จะช่วยให้เกิดผลดีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากขึ้น เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือที่สำคัญ กล่าวคือ

1.12.1 เทคนิคการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม (Teams- Games-Tournamant : TGT) ซึ่งพัฒนาโดย De Vries and Slavin มีการจัดกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มละ 4 คน ระดับความสามารถต่างกัน คือ นักเรียนเก่ง 1 คน ปานกลาง 2 คน และอ่อน 1 คน ครูกำหนดบทเรียนและการทำงานกลุ่มไว้แล้ว ครูทำการสอนบทเรียนให้นักเรียนทั้งชั้นแล้วให้กลุ่มทำงานตามกำหนด นักเรียนในกลุ่มช่วยเหลือกัน เด็กเก่งช่วยและตรวจงานของเพื่อนให้ถูกต้องก่อนนำส่งครูแล้วมีการจัดกลุ่มใหม่เป็นกลุ่มแข่งขันที่มีความสามารถเท่า ๆ กัน (Homogeneous Tournament Teams) มาแข่งขันกันตอบปัญหา ซึ่งจะมีการจัดกลุ่มใหม่ทุกสัปดาห์ โดยพิจารณาจากความสามารถของแต่ละบุคคล คะแนนของกลุ่มจะได้จากคะแนนของสมาชิกที่เข้าแข่งขันร่วมกับกลุ่มอื่น ๆ รวมกัน แล้วจัดให้มีการให้รางวัลกับกลุ่มที่ได้คะแนนสูงถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้